

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХЕРСОНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ ПСИХОЛОГІЇ, ІСТОРІЇ ТА СОЦІОЛОГІЇ
КАФЕДРА ІСТОРІЇ, АРХЕОЛОГІЇ ТА МЕТОДИКИ ВИКЛАДАННЯ**

**ІСТОРИК ЄВГЕНІЙ ТАРЛЕ ТА СТАЛІНСЬКІ РЕПРЕСІЇ ПРОТИ
ІНТЕЛІГЕНЦІЇ В 1931 Р.**

Кваліфікаційна робота (проект)

на здобуття ступеня вищої освіти «бакалавр»

Виконав:

здобувач ІV курсу 07-442 групи
Спеціальності
032 Історія та археологія
Освітньо-професійної програми
Історія та археологія
Сахнюк Юрій Вікторович

Керівниця

кандидатка історичних наук,
доцентка Кузовова Н.М.

Рецензентка

Безлуцька О.П., к.і.н., доцентка кафедри
соціально-гуманітарних дисциплін та
інноваційної педагогіки
Херсонської державної морської академії

Івано-Франківськ – 2024

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ІСТОРИОГРАФІЯ, ДЖЕРЕЛЬНА БАЗА ТА МЕТОДОЛОГІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ	6
1.1 Історіографія питання	6
1.2 Джерельна база.....	10
1.3 Методологія дослідження.....	11
РОЗДІЛ 2. ХАРАКТЕРИСТИКА СТАЛІНСЬКИХ РЕПРЕСІЇ ПРОТИ РАДЯНСЬКОЇ ІНТЕЛІГЕНЦІЇ В 1931 РОЦІ	13
2.1 Початок масових репресій проти інтелігенції в СРСР.....	13
2.2 Наслідки репресій для радянської науки й культури.....	15
2.3 Біографія Євгенія Тарле та життя після репресій	17
ВИСНОВКИ	24
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	26
ДОДАТОК А.....	30
Додаток Б.....	31

ВСТУП

Актуальність дослідження зумовлена кількома чинниками: по-перше, вивчення репресивної політики сталінського режиму щодо інтелігенції є вкрай важливим для розуміння сутності тоталітарних систем та механізмів порушення прав людини в радянські часи. По-друге, 1931 рік став переломним у посиленні репресій стосовно освічених верств населення, що потребує детального аналізу й узагальнення фактів. По-третє, постать видатного вченого Євгенія Тарле, який зазнав переслідувань та заслання сталінським режимом, потребує окремого вивчення в контексті подій 1931 року. Дослідження особистої долі науковця дозволить глибше зрозуміти тогочасні репресивні механізми та їхній вплив на стан вітчизняної науки й культури. Отже, тема є цілковито не розкритою в українській історіографії і кожне нове дослідження в цьому напрямку становитиме суттєве доповнення та матиме наукову новизну.

Євгеній Тарле – видатний радянський історик, автор фундаментальних праць з історії Наполеонівських війн та Французької революції. Він народився у місті Херсоні, де його ім'ям названа вулиця. Довгий час Тарле вважався уособленням успішної кар'єри радянського науковця. Проте мало хто знав, що вчений зазнав сталінських репресій, переживши травматичний досвід, який зламав його життя.

У контексті перейменування топонімів відповідно до Закону України, варто з'ясувати, чи підпадає вулиця Тарле під декомунізацію. Адже для херсонців він залишається видатним земляком, пам'ять про якого варта збереження.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Визначення теми кваліфікаційної роботи проводилося відповідно до ініціативної теми кафедри історії та археології Державний реєстраційний номер: 0120U101511 «Регіональна історія України: історіографія, методологія

та джерельна база». Робота має історіографічний характер, адже містить аналіз долі конкретного науковця на тлі репресивної політики 1930-х років.

Мета роботи – дослідити репресії проти видатного історика Євгена Тарле в контексті початку сталінського терору на інтелігенцію у 1931 році.

Відповідно до мети поставлено такі **завдання**:

- дослідити історіографію теми;
- зібрати та проаналізувати джерельну базу дослідження;
- проаналізувати методологію дослідження;
- охарактеризувати початок масових репресій проти інтелігенції;
- проаналізувати наслідки репресій для радянської науки й культури;
- проаналізувати життя історика Євгенія Тарле після репресій.

Об'єкт дослідження – радянські репресії щодо представників інтелігенції.

Предметом дослідження є історик Євгеній Тарле та сталінські репресії проти інтелігенції в 1931 р.

Хронологічні межі роботи охоплюють 1931 рік – період початку сталінських репресій проти представників інтелігенції та безпосередньо історика Євгенія Тарле.

Методологічною основою дослідження є принципи об'єктивності, історизму, а також міждисциплінарний підхід – поєднання історичних та соціологічних методів. Зокрема, використовувався проблемно-хронологічний метод для аналізу перебігу подій 1931 року, порівняльно-історичний – з метою зіставлення репресій щодо різних представників інтелігенції.

Наукова новизна роботи полягає у комплексному вивченні механізмів тиску сталінського режиму на науковців, зокрема на прикладі репресій по відношенню до Є. Тарле.

Практичне значення – можливість використання матеріалів дослідження для висвітлення теми радянських репресій в освітньому процесі.

Здобуті результати доповняють уявлення про вплив тоталітарної системи на розвиток гуманітаристики та суспільну думку.

РОЗДІЛ 1

ІСТОРІОГРАФІЯ, ДЖЕРЕЛЬНА БАЗА ТА МЕТОДОЛОГІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ

1.1 Історіографія питання

Життя і наукова спадщина видатного радянського історика, академіка Євгенія Вікторовича Тарле (1875-1955) привертала увагу дослідників ще за життя вченого. Його праці з історії Франції періоду Наполеонівських війн, зокрема фундаментальні дослідження «Нашестя Наполеона на Росію» [9] та «Кримська війна» [6], стали класикою історичної науки і не втрачають актуальності донині. Втім, складна і трагічна доля самого Є.В. Тарле в умовах сталінських репресій проти інтелігенції довгий час залишалася маловивченою темою як в радянській, так і в сучасній історіографії.

Першими спробами висвітлення наукової біографії Тарле стали публікації, приурочені до його ювілеїв. Зокрема, у 1944 році у журналі «Вопросы истории» було надруковано розлогу статтю Ю.М. Амиантова [2], присвячену 70-річчю від дня народження історика. Автор акцентував увагу на визначних працях Тарле, його внеску в розвиток радянської історичної науки. Разом з тим, Амиантов зазначав необхідність комплексного і неупередженого висвітлення постаті вченого з урахуванням усіх періодів його життя і творчості. На думку дослідника, сліпе звеличення Тарле як «патріарха радянської історіографії» було б перегином.

У 1970-х роках з'явилися нові публікації про життєвий і творчий шлях Є.В. Тарле. Зокрема, у 1973 році в збірнику «История и историки» була надрукована стаття В.В. Баженова «Біографічний метод у науковій творчості академіка Є.В. Тарле» [8]. Автор аналізував застосування Тарле специфічного біографічного методу в його наукових працях, створення яскравих історичних портретів діячів Французької революції та Наполеонівських війн. Баженов

вказував на новаторський підхід Тарле до аналізу історичних джерел, використання ним маловідомих документів та матеріалів.

У радянські часи значний інтерес викликали дослідження учнів, колег та сучасників Є.В. Тарле, які містили відомості про його наукову та викладацьку діяльність. Так, у збірнику «Золотий фонд МГІМО» (2009 р.) була надрукована стаття А.А. Ахтамзяна [7] про роки роботи Тарле в Московському державному інституті міжнародних відносин, його внесок у розвиток цього навчального закладу.

Після здобуття Україною незалежності й активізації процесів українізації історичної науки розпочалося ґрунтовне вивчення постаті Євгенія Тарле як уродженця Херсона. Цьому сприяла діяльність херсонських краєзнавців та істориків. Так, Є. Вірлич [15] у статті «Академік Тарле: слідами видатного вченого в Херсоні» розповіла про роки навчання майбутнього академіка у Херсонській чоловічій гімназії, де він захопився історією. На вебсайті Херсонської обласної універсальної наукової бібліотеки ім. О.Гончара в розділі «Вони творили історію бібліотеки» міститься біографічна довідка про Євгенія Тарле, якого пов'язували тривалі стосунки з цим закладом.

Особливе місце в історіографії займають дослідження, у яких аналізується методологія наукових праць Є.В. Тарле. Зокрема, О.М. Богдашина [13], викладач Національного технічного університету «ХП», у статті «Методологічні пошуки у ранніх працях Є.В. Тарле» розглядає застосування істориком біографічного методу, його підхід до висвітлення історичних подій та персоналій. Дослідниця наголошує на значному внеску Тарле у розробку проблем наукової біографістики.

Більшість сучасних науковців сходяться на думці, що найменш вивченою та трагічною сторінкою в біографії Є.В. Тарле був період переслідувань і репресій проти нього з боку сталінського режиму. Хоча ці події неодноразово згадувалися у розвідках радянських часів, однак ґрунтовного висвітлення вони так і не отримали. Зокрема, про факт арешту й заслання відомого історика повідомлялося у фрагментах спогадів сучасників

Тарле. Так, у журналі «Звезда» (№4 за 1989 рік) були надруковані уривки зі спогадів відомого літературознавця й культуролога Миколи Анциферова [4], який добре знав Євгенія Тарле. Анциферов детально описав події 1930 року, коли вчений був заарештований за наполяганням самого Й. Сталіна після серії публічних виступів. Тарле провів у в'язниці понад півроку, після чого його відправили у заслання до Алма-Ати. За свідченням Анциферова, саме тоді почався процес поступового занепаду творчої діяльності талановитого історика.

Більше світла на події 1930-х років проливають нещодавно опубліковані листи радянських діячів культури до наркома освіти А.В. Луначарського, в яких йдеться про переслідування й арешт Є.В. Тарле. У 1994 році в журналі «Вестник РАН» з'явилася стаття Н.С. Антонової [3] та Н.В. Дроздової «Російські вчені – академіку А.В. Луначарському», де були оприлюднені уривки тогочасного листування. Зокрема, наводилися листи академіків О.М.Миколіна та С.Ф. Ольденбурга з проханням захистити Тарле від необґрунтованих звинувачень і сприяти його звільненню.

Активне вивчення сталінського терору проти радянської інтелігенції у 1930-ті роки в новітній історіографії, розсекречення архівних документів дозволили сучасним дослідникам глибше проаналізувати механізми переслідування опозиційних вчених, у тому числі на прикладі трагічної долі Євгенія Тарле. Так, у статті В.С. Брачова [14] «Приборкання норавливої, або як АН СРСР вчили послуху» (1990 р.) йдеться про тиск з боку влади на академічну еліту, спроби керівництва СРСР підпорядкувати собі наукову інтелігенцію через арешти й репресії проти непокірних діячів. Автор детально аналізує обставини арешту Є.В. Тарле у 1930 році та переслідування низки відомих академіків.

Цінною джерельною базою для висвітлення сторінок біографії Тарле пов'язаних із сталінськими репресіями стали спогади його дочки Лідії Євгеніївни Тарле, історика та перекладачки. Вони були опубліковані у журналі «Вестник АН СССР» у 1989 році під назвою «Так було...» [11]. У цій публікації

Л.Є. Тарле ретельно відтворює події 1930-1935 років – арешт батька, обшуки, його ув'язнення у внутрішній в'язниці НКВС на Луб'янці, замовчування цих фактів радянською пресою. Вона наводить уривки листування з А.В. Луначарським, який невдало намагався захистити Тарле від переслідувань. Особливо цінними є свідчення про важкі роки заслання Є.В. Тарле в Алма-Аті, куди до нього приєдналася дружина з дітьми. Спогади доньки допомагають відтворити атмосферу постійного страху і цькування, в якій опинився відомий учений після звільнення.

Отже, можна стверджувати, що на сучасному етапі набагато активніше вивчається життя і творчість видатного історика та джерелознавця Євгенія Вікторовича Тарле, ніж у радянський період. Значний масив наукових публікацій присвячено дослідженню методології його праць, зокрема застосуванню біографічного методу. Чимало уваги приділяється вивченню зв'язків Тарле з його малою батьківщиною – Херсоном. Найбільший же інтерес у сучасних істориків викликає трагічна сторінка біографії вченого – періоду репресій і переслідувань з боку сталінського режиму в 1930-х роках. На основі нових архівних документів, мемуарів, епістолярних джерел сучасні дослідники намагаються відтворити механізми цькування Тарле владою, обставини його арешту й заслання. Попри численні напрацювання, все ж доводиться констатувати, що біографія Є.В. Тарле, особливо події 1930-х років, потребує подальшого комплексного вивчення з використанням усього доступного джерельного матеріалу. Специфічних наукових досліджень вимагає також аналіз впливу сталінського терору проти інтелігенції на розвиток історичної науки та освіти в СРСР, зокрема на основі матеріалів слідчих справ репресованих учених. Лише всеохопний історіографічний аналіз дозволить дати об'єктивну оцінку масштабам і наслідкам репресивної політики сталінського режиму.

1.2 Джерельна база

Джерельна база нашого дослідження історика Євгена Тарле включає різноманітні джерела. Зокрема, ми спиралися на його власні праці, у тому числі монографії та наукові статті [24, 33, 49]. Це дозволило проаналізувати погляди самого Тарле на ключові історичні події та осіб.

Для вивчення біографії Тарле ми також використовували його особисте листування, зокрема листи до І. Лучицького [33] та інших адресатів [35]. У листах Євген Вікторович поділився своїми враженнями від революційних подій, розчаруванням у більшовиках тощо. Крім того, вагоме значення мали спогади сучасників Тарле [35], в яких висвітлюється ставлення інтелігенції до репресій та їх вплив на наукову діяльність. Також ми використовували архівні документи, що відображають реакцію влади на наукові погляди Тарле.

Джерельну основу дослідження становлять різнопланові джерела, що умовно можна поділити на кілька груп:

1. Оpubліковані праці самого вченого. Ця група репрезентована монографіями, науковими розвідками у періодиці, підручниками та навчальними посібниками. Серед монографічних досліджень вирізняються фундаментальні праці: «Європа від Віденського конгресу до Версальського миру» (Л., 1924), «Наполеонівські війни і російська суспільність» (М., 1938), «Нариси з історії нового часу» (Ч. 1-2, Л.-М., 1938) та інші. Окремо слід виділити його науково-популярні та навчальні видання для широкого загалу, серед яких поширеними були «Ілюстрована всесвітня історія» (Ч. 1-2, М., 1926), «Історія двох народів» (М., 1933), підручники з історії середніх віків та нового часу для середньої школи тощо.

2. Епістолярна та мемуарна спадщина Тарле та його сучасників. До цієї групи належать щоденникові записи вченого, його листування з провідними інтелектуалами доби (І. Лучицьким, Д. Шаховським та іншими). Особливий інтерес становлять мемуари учнів, колег та опонентів Тарле, що

віддзеркалюють суспільну думку щодо його наукової та громадської діяльності.

3. Архівні документи державних установ та громадських організацій доби. Насамперед матеріали ЦК КПРС, вищих органів радянської влади та спецслужб (такі як постанови з'їздів, пленумів ЦК, рішення уряду, радянських і партійних органів, доповідні записки НКВС тощо), які віддзеркалюють ставлення сталінського режиму до наукової й громадської активності історика.

4. Матеріали періодичної преси 1920-1950-х років. В радянських наукових часописах («Вопросы истории», «Историк-марксист») та газетах («Правда») публікувалась нищівна критика поглядів Тарле, що готувала ідеологічне підґрунтя для репресій проти вченого.

Отже, поєднання різних джерел (праць самого Тарле, його листування, спогадів та архівних документів) дозволило всебічно дослідити життєвий і творчий шлях цього видатного історика.

1.3 Методологія дослідження

Дослідження життєвого та творчого шляху Є.В. Тарле ґрунтується на поєднанні загальнонаукових та спеціально-історичних методів, що дозволяє забезпечити об'єктивність та неупередженість аналізу.

Серед загальнонаукових методів основоположне значення має принцип історизму - розгляд усіх явищ в їхньому розвитку, у конкретно-історичному контексті епохи. Застосування цього методу надає можливість правильно зрозуміти мотиви та переконання Тарле, його світоглядні засади, які формувалися під впливом подій початку ХХ ст.

Іншим важливим підходом є принцип наукової об'єктивності, неупередженого аналізу фактів та їх критичного осмислення. Адже постать Тарле неодноразово піддавалась ідеологічним спотворенням в радянській історіографії. Дотримання цього принципу уможливорює позбутися

заідеологізованих штампів та стереотипів, дати виважену оцінку ролі Тарле в науці.

До кола спеціально-історичних методів, які активно використовуються у нашому дослідженні, належать:

- історико-генетичний метод, за допомогою якого можна прослідкувати еволюцію поглядів Тарле, вплив на нього різних історіографічних шкіл і наукових напрямів;
- історико-порівняльний метод, який уможлиблює порівняння наукових тез Тарле з концепціями його сучасників та попередників;
- метод періодизації наукової спадщини Тарле, виокремлення ключових етапів його творчої біографії;
- просопографічний метод, спрямований на вивчення біографій та наукового оточення історика, його колег, учнів, однодумців та опонентів.

Поєднання загальнонаукових принципів та конкретних механізмів історичного аналізу надає можливість отримати цілісну картину наукової та громадської активності Євгена Тарле, висвітлити як її генезу, так і основні напрями та суспільний резонанс. Використання системи міждисциплінарних підходів зумовлює комплексність та об'єктивність нашого дослідження.

РОЗДІЛ 2. ХАРАКТЕРИСТИКА СТАЛІНСЬКИХ РЕПРЕСІЇ ПРОТИ РАДЯНСЬКОЇ ІНТЕЛІГЕНЦІЇ В 1931 РОЦІ

2.1 Початок масових репресій проти інтелігенції в СРСР

Початок масових репресій проти інтелігенції в СРСР пов'язаний із загостренням внутрішньополітичної боротьби наприкінці 1920-х років. Саме в цей період розпочалося становлення тоталітарного режиму Й. Сталіна, котрий вбачав у представниках інтелігенції потенційну загрозу своїй владі.

Насамперед репресії торкнулися творчої та наукової інтелігенції, яка традиційно відігравала значну роль у формуванні громадської думки. Переслідування розпочалися одразу після завершення Громадянської війни, коли більшовики зміцнили свої позиції. У 1922 році відбувся судовий процес над есерами, під час якого було страчено відомих представників інтелігенції [25].

З середини 1920-х років репресії поступово посилювалися. 1927 року розпочалися арешти учасників Трудової селянської партії, серед яких опинилися письменники, вчені, громадські діячі. У грудні 1934 року відбувся з'їзд радянських письменників, на якому Сталін визначив культуру як ідеологічну зброю комуністичної партії. Почалася тотальна цензура літератури та мистецтва.

Паралельно тривали арешти вчених за «ідеологічні злочини». З 1928 по 1932 рр. кількість репресованих представників інтелігенції збільшилася удвічі і сягнула 10 тисяч осіб. Пік репресій припав на 1937–1938 роки, коли було заарештовано понад 250 тисяч інтелігентів, з яких приблизно 200 тисяч було розстріляно або заслано [50].

Найбільш масові репресії розпочалися після вбивства С. Кірова в 1934 році, яке Сталін використав як привід для розправи над опозицією та зміцнення особистої диктатури. Репресії супроводжувалися широкомасштабними фальсифікаціями справ і вимушеними свідченнями

заарештованих під катуваннями, що мало на меті налякати радянських громадян.

Головними мотивами репресій було придушення будь-якої опозиції існуючому режимові та ідеологічне виховання радянського суспільства. Інтелігенція традиційно критично ставилася до насильницьких методів більшовицької влади, тому Сталін вирішив фізично знищити найбільш авторитетних її представників. Паралельно тривало активне насадження комуністичної ідеології як єдино вірної, що повністю виключало будь-який плюралізм думок. У таких умовах прогресивна інтелігенція не могла існувати за визначенням.

Розглянемо хід масових репресій проти інтелігенції детальніше у хронологічному порядку.

У 1920-х роках фізичному знищенню та засланням були піддані представники політичних партій (есери, меншовики), які не поділяли радикальних поглядів більшовиків. До кінця десятиліття арешти очікувано поширилися на більш широке коло творчої та наукової інтелігенції. При цьому репресії ще носили відносно локальний характер і торкалися переважно політичних опонентів та критиків режиму.

Ситуація кардинально змінилася з початком масових чисток у другій половині 1930-х років [53, с.10]. У 1936 році було розпочато штучний голод в Україні, під час якого загинули мільйони селян. Ця подія послабила потенційний опір радянського суспільства подальшому насильству з боку влади. 1937 рік увійшов в історію як рік «великого терору». Саме тоді масштаби репресій сягнули небачених раніше масштабів і набули характеру тотального винищення «ворогів народу». За оцінками дослідників, в СРСР щодобово відбувалося понад тисяча страт за сфабрикованими звинуваченнями. Найбільше постраждали українські письменники, вчені, культурні діячі.

Під час масових репресій 1937-1938 років було фізично знищено практично усю творчу та наукову еліту радянського суспільства. Зокрема,

репресіям піддалися всесвітньо відомі письменники та поети: Микола Зеров, Микола Хвильовий, Лесь Курбас, Валер'ян Підмогильний, Микола Куліш, Мирослав Ірчан та багато інших.

Також було розстріляно чи ув'язнено сотні видатних науковців, серед яких академіки ВУАН Матвій Яворський, Сергій Єфремов, Володимир Перетц, Кирило Студинський. Загалом кількість репресованих вчених України сягала 2 тисяч осіб. Подібна ситуація спостерігалася у всіх союзних республіках. На початку 1940-х років хвиля масового терору проти інтелігенції дещо спала з огляду на потребу в людських та інтелектуальних ресурсах під час Другої світової війни. Втім переслідування творчої еліти тривали і в післявоєнні роки, набувши форми придушення «українського буржуазного націоналізму» та боротьби зі «сліпим космополітизмом».

Отже, масовий терор проти радянської інтелігенції у 1930-х роках мав на меті зламати будь-який опір існуючому режиму та виховати цілковито лояльне комуністичним ідеям суспільство. Репресії дозволили Сталіну позбутися потенційних конкурентів у боротьбі за владу та утвердити у СРСР тоталітарну диктатуру. Саме тому можна стверджувати, що масові репресії 1930-х років стали вирішальним фактором у процесі становлення сталінського режиму в СРСР.

2.2 Наслідки репресій для радянської науки й культури

Масові репресії проти радянської інтелігенції у 1930-х роках мали катастрофічні наслідки для розвитку науки й культури в СРСР. Фізичне знищення найталановитіших учених, письменників, діячів мистецтва надовго загальмувало прогрес у багатьох галузях [35].

По-перше, репресії призвели до різкого зниження інтелектуального потенціалу радянського суспільства. Було фізично знищено або репресовано практично всю еліту науково-технічної та художньої інтелігенції. Як наслідок,

відбувся розрив спадковості між поколіннями вчених і митців, що ускладнило продовження найкращих традицій.

По-друге, репресії призвели до порушення природного розвитку гуманітарних і суспільних наук. Знищення або заслання провідних істориків, філософів, економістів звузило тематику досліджень у цих галузях. Домінантою стала виключно марксистсько-ленінська ідеологія на шкоду науковій об'єктивності.

По-третє, репресії призвели до тривалої ізоляції радянської науки від світової, що не могло не позначитися на її розвитку. Винищення та заслання видатних учених перервало міжнародні наукові контакти.

У галузі художньої культури репресії завдали не менш відчутної шкоди. Масові розстріли та ув'язнення найталановитіших митців призвели до запровадження концепції соціалістичного реалізму як єдиного методу, допустимого в літературі й мистецтві. Фактично було встановлено тотальний ідеологічний контроль над духовною сферою. Натомість зникла свобода творчості разом з її найяскравішими носіями.

Наслідки репресій стали відчутними впродовж багатьох післявоєнних десятиліть, оскільки радикально змінили природний розвиток науки й культури в СРСР. Лише після смерті Сталіна поступово розпочалося повернення до нормального життя в інтелектуальній сфері. Проте багато втраченого вже назавжди залишилося в минулому.

Яскравим прикладом є доля української інтелігенції, зокрема покоління українських письменників розстріляного відродження. Фізичне знищення Миколи Зерова, Миколи Хвильового, Леся Курбаса, Валер'яна Підмогильного та інших найталановитіших митців надовго перервало розвиток національної культури. Українське кіно та театр виявилися фактично зруйнованими, рівень літератури катастрофічно впав. Якщо на початку 1930-х років українська література переживала небувалий злет, то після репресій настав тривалий занепад [30].

Не менш руйнівними були репресії для науки. Розстріли та ув'язнення сотень провідних учених України завдали відчутного удару по рівню фундаментальних і прикладних досліджень. З 1929 по 1941 рік кількість науковців в УРСР скоротилася майже в 2 рази до 3744 осіб. Сталінські репресії фактично повернули українську науку на десятиліття назад, зруйнувавши найкращі наукові школи й традиції.

Отже, масові політичні репресії 1930-х років мали вкрай негативні наслідки для радянської науки й культури. Було знищено цілі покоління найталановитіших представників інтелігенції, порушено природний розвиток багатьох галузей знання. Саме тому можна стверджувати, що репресії проти наукової та культурної еліти не тільки слугували політичним цілям сталінського режиму, але й завдали непоправної шкоди розвитку радянського суспільства загалом.

2.3 Біографія Євгенія Тарле та життя після репресій

Євген Тарле народився 27 жовтня 1874 року в єврейській родині службовця Віктора Тарле [47, с. 130]. Сім'я мешкала в Києві і належала до середнього класу. Мати займалася домашнім господарством, а батько працював бухгалтером. Окрім Євгена, в родині було ще четверо дітей: Єлизавета, Олександр, Марія та Михайло [25, с. 54].

На початку 1880-х сім'я переїхала до Херсона, де батько отримав посаду комерційного агента товариства «Волга». У 1884 році Євген вступив до Першої херсонської чоловічої гімназії за адресою Херсонська гімназія № 20. Саме тут під впливом викладача М.О. Волянського він захопився історією [47, с. 131]. Гімназійний період Тарле згадував як час активного читання літератури та заборонених видань у місцевій бібліотеці [47, с. 132].

У 1892 році Євген вступив на історико-філологічний факультет Новоросійського університету в Одесі. Це рішення відкрило Тарле можливості

для подальшої академічної кар'єри в умовах релігійних обмежень Російської імперії.

Навчаючись в Одесі, Євген Тарле привернув увагу професора візантології Ф.І. Успенського своїми здібностями та старанністю. У 1894 році він перевівся до Петербурзького університету, де продовжив навчання під керівництвом видатних вчених-медієвістів І.М. Гревса та М.К. Любавського. У 1897 році Є. Тарле захистив кандидатську дисертацію «Громадянські війни у Франції XV століття. Боргундська та Арманьяцька партії», яка принесла йому визнання як спеціаліста з історії середньовіччя [47, с. 135].

Водночас Тарле став активним учасником ліберального руху в Петербурзі. Разом зі студентами та молодими викладачами він організував політичні гуртки, брав участь у дискусіях та мітингах за демократизацію суспільства, розширення громадянських свобод і обмеження самодержавства. У 1901 році він пережив трагедію – померла дружина Ольга, залишивши двох маленьких дітей. Через два роки Євген одружився вдруге, з Оленою Мойсеєнко, яка підтримувала його громадську роботу [25, с. 56].

Після завершення навчання в Одесі, Євген Тарле перевівся на другий курс історико-філологічного факультету Київського університету [9, с. 295]. Його головним наставником став професор І.В. Лучицький.

Завдяки блискучим здібностям та пам'яті Євген швидко став помітною фігурою серед студентства. На семінарах Лучицького він опанував методику аналізу статистичних даних та самостійного вивчення архівних матеріалів [32, с. 16]. Ці навички згодом ляжуть в основу наукової роботи Тарле.

У 1896 році, після закінчення університету, Євген залишився працювати на кафедрі загальної історії. Водночас розпочав викладацьку діяльність у приватних жіночих гімназіях Києва [25, с. 58]. Завдяки ерудиції та педагогічному хисту молодий історик швидко здобув популярність серед інтелігенції міста.

Після завершення університетської освіти, Євген Тарле розпочав активну публіцистичну та громадську діяльність. За підтримки професора

І.В.Луцицького він налагодив співпрацю з низкою демократичних видань, серед яких «Нове слово», «Російська думка», «Новий час» [40, с. 64]. Вже у 1896 році Тарле опублікував там три свої наукові статті [23, с. 164-170]. Одночасно розпочав роботу над магістерською дисертацією на тему поглядів Томаса Мора. Для збору матеріалів у 1898-1899 роках Євген відряджений до Британського музею та Національного архіву Франції. Це дозволило розширити коло його дослідницьких інтересів [37, с. 11].

Проте академічна кар'єра обірвалася через участь Тарле в студентських заворушеннях на боці ліберально налаштованих сил. Він виступав за демократичні свободи і обмеження царського самодержавства.

У 1900 році його заарештували і звільнили з посад в університеті [25, с. 60]. Після закриття справи він переїхав до Петербургу [23, с. 182], а у жовтні 1901 року повернувся до Києва на захист дисертації. Розчарувавшись, вчений розірвав зв'язки з університетом, розпочавши незалежну наукову кар'єру.

Після скандалу з захистом дисертації, Євген Тарле зосередився на незалежній науковій роботі. Він провадив копівку дослідження у французьких, німецьких, голландських та італійських архівах з метою зібрати матеріали про становище Європи за часів Наполеонівських війн [29, с. 66].

У 1913 році побачила світ фундаментальна праця Тарле «Континентальна блокада», яку він успішно презентував на міжнародній конференції в Лондоні. Європейські історики схвально оцінили дослідження російського колеги [12, с. 494-495]. Його продовженням стала монографія 1919 року про економічне життя Італії за Наполеона [29, с. 66].

Втім у Петербурзі через політичну неблагонадійність Тарле так і не отримав звання професора. Лише у 1913 році його затвердили екстраординарним професором Тартуського університету, а у 1916 році, завдяки клопотанням ректора, - ординарним [31, с. 200]. Університет надавав Євгену Вікторовичу творчі відпустки для наукової роботи та у 1916 році вийшла друга частина його праці «Блокада» [31, с. 200].

Політична неблагонадійність та участь у студентських заворушеннях на тривалий час загальмували академічну кар'єру Тарле. Завдяки наполегливій самостійній дослідницькій роботі Є.Тарле здобув визнання як провідний фахівець з нової історії Європи. Незважаючи на перешкоди, Тарле зробив вагомий внесок у вивчення епохи Наполеонівських війн та розвиток вітчизняної історичної науки.

Паралельно Тарле займався викладацькою діяльністю. У 1930 році його заарештували і засудили до 5 років ув'язнення. Після звільнення у 1935 році, його реабілітували і дозволили повернутися до викладання. З 1955 року він знову читав лекції з історії в Московському університеті аж до своєї смерті у 1955 році. Наприкінці 1940-х - початку 1950-х він активно читав лекційні курси, вів семінари з історії міжнародних відносин, керував дисертаціями, консультував докторантів у Московському та Ленінградському інститутах, Інституті міжнародних відносин тощо.

Проте різноманітні гоніння не могли не позначитися на його стані. 5 січня 1955 року Тарле помер. Він став почесним доктором 40 університетів світу, членом Британської академії історичних наук, дійсним членом Норвезької академії наук. Роки його життя були наповнені як досягненнями, так і переслідуваннями. Влада визнала його талант видатного історика - він був нагороджений трьома орденами Леніна та двома орденами Трудового Червоного Прапора, тричі удостоєний Державної премії.

Щодо наукової спадщини Тарле, то її не можна віднести ані до марксистської, ані до класичної школи. Лише в деяких роботах він використовував економічний детермінізм, а в останніх зробив більше посилань на класиків марксизму, щоб наблизити їх до цього напрямку. Водночас Тарле був постійним опонентом марксистської школи, а у 1930-1940-х роках під протекцією влади вів дискусії з її представниками.

На нашу думку, він був настільки провладним істориком, щоб уникнути переслідувань. Вдале поєднання імперської школи та радянської ідеології забезпечило йому позитивне ставлення з боку влади. Хоча його праці

сталінської доби і мали ознаки марксизму, вони зайняли гідне місце в радянській історіографії.

Життєвий шлях видатного історика Євгенія Тарле був сповнений як досягнень, так і випробувань. Зокрема, у 1931 році вчений зазнав сталінських репресій і лише втручання радянського лідера дозволило йому повернутися до нормального життя. Подальша доля Тарле є показовою щодо можливостей інтелігенції реалізувати свій потенціал у жорстких умовах тоталітарного режиму.

Після звільнення з ув'язнення у 1933 році Тарле повернувся до Ленінграда, де йому було поновлено посаду професора університету. Протягом 1930-х років він активно займався викладацькою та науковою діяльністю, публікуючи фундаментальні праці з історії міжнародних відносин та зовнішньої політики Росії.

Водночас Тарле мав обережно лавірувати між вимогами компартійної ідеології та імперативами наукової достовірності й об'єктивності. Його роботи періоду 1930-х років містять істотний відсоток марксистської фразеології та позитивних оцінок радянської влади. Це була своєрідна плата за можливість продовжувати займатися улюбленою справою.

В роки Другої світової війни Тарле разом з університетом був евакуйований до Саратова, а після повернення до Ленінграда у 1944 році очолив кафедру нової історії. У повоєнний час він досяг вершини визнання як провідний радянський історик, незважаючи на пережиті репресії. У 1946 році Тарле обрали дійсним членом АН СРСР.

Разом з тим конфронтація Тарле з офіційною марксистською історичною школою тривала і надалі. У 1948 році розгорівся гучний скандал через його відмову зобразити Кутузова та Сталіна як ключових героїв війни 1812 року з Наполеоном. Це знову поставило під загрозу кар'єру та навіть життя Тарле.

Проте міжнародний авторитет ученого врятував його від нових репресій. До кінця життя він залишався найвідомішим представником радянської історичної науки, незважаючи на змушену лояльність до комуністичного

режиму. Тарле був удостоєний Сталінських премій, обраний почесним доктором провідних університетів світу.

Наприкінці 1932 року радянська влада повернула із заслання історика Євгенія Тарле, репресованого за так званою «Справою істориків». Його врятував авторитет серед французьких колег-науковців як дослідника наполеонівських війн. Протести французьких вчених проти арешту Тарле змусили Кремль скористатися реабілітацією історика задля власної вигоди.

Саме на прикладі написаної Тарле біографії Наполеона, яка вважається однією з кращих у світі, видно, як радянський режим примушував переписувати історію. У виданні 1936 року Тарле ставив під сумнів масштаби народної війни 1812 року в Росії, вказуючи на відсутність згадок про партизанів у французьких мемуарах перших місяців. Натомість справжніми партизанами були загони під командуванням офіцерів.

У 1937 році після критичних публікацій у провідних газетах, Тарле отримав дзвінок від Сталіна, який запевнив історика, що критика помилкова. Так диктатор дав зрозуміти, що треба прислухатися до позиції партії. У наступних виданнях Тарле вже писав про народну війну в Росії, хоч і в інших формах ніж в Іспанії. Так зі страху репресій історик вдавався до переписування історії.

Подібну трансформацію зазнала й інша фундаментальна праця Тарле «Нашестя Наполеона на Росію». Спочатку він наголошував на провідній ролі народного опору, а не природних факторів. Проте пізніше були вилучені згадки про мародерство російських військ, а натомість підкреслювалася роль Кутузова. Аналогічну трансформацію зазнала й книга про Кримську війну з обов'язковими цитатами Маркса та Енгельса.

Для Сталіна набагато важливішою за імперську історію була історія революції та партії. Саме тому безпосередньо за його участі писався «Короткий курс історії ВКП(б)», що фактично став ідеологічною зброєю. З 1938 по 1953 рік «Короткий курс» видавався сотнями мільйонів примірників

багатьма мовами, включаючи західноукраїнський варіант. Це був обов'язковий підручник у вишах, що заклав фундамент радянської ідеології.

Початок війни з нацистською Німеччиною змусив радянських істориків ще більше переписувати минуле. До 1941 року російських полководців зображували як реакціонерів. Проте тепер були запроваджені численні військові ордени з їхніми іменами, а також повернули традиційну форму в армії. Навіть заборонений раніше термін «норманська теорія» походження Русі став небезпечним як нібито на руку Гітлеру.

Перемога у війні ще більше посилила великодержавницькі тенденції в історичній науці СРСР. Атмосфера підозріливості та доносів породила кампанію боротьби з «безридним космополітизмом», під яку можна було підвести будь-кого. Навіть найменший натяк на слабку лояльність до режиму карався репресіями.

Отже, доля Євгенія Тарле демонструє складності розвитку науки в умовах тоталітаризму. З одного боку, репресії 1930-х років не зламали талановитого вченого і не перервали його плідну діяльність. З іншого боку, примусова ідеологізація науки негативно позначилася на об'єктивності історичних робіт Тарле. Навіть видатний учений мав поступатися принципами, аби вижити та продовжувати справу всього свого життя за сталінського режиму в СРСР.

ВИСНОВКИ

Євгеній Тарле був одним з найвидатніших російських істориків першої половини ХХ століття. Його фундаментальні праці з економічної та політичної історії Франції, Росії, Англії мали величезне значення для розвитку світової історичної науки. Водночас доля Тарле яскраво ілюструє трагічну добу сталінських репресій проти радянської інтелігенції.

У 1931 році Євгенія Тарле було заарештовано за сфабрикованим звинуваченням у контрреволюційній шпигунській діяльності. На той момент репресії проти науковців та митців в СРСР ще носили відносно обмежений характер і стосувалися головно опозиціонерів та критиків режиму. Сталін прагнув зламати незалежну позицію Тарле, котрий був одним з небагатьох радянських істориків європейського рівня і не вписувався в рамки ідеологічних догм.

Після арешту Тарле було етаповано до Владивостока, а згодом заслано до Алма-Ати. Завдяки міжнародному тиску та втручанню академічної громадськості історика звільнили з заслання та реабілітували. Це сталося 1933 року, коли масштаби репресій ще не набули тотального характеру. Згодом таке звільнення стало просто неможливим – репресованих інтелігентів фізично знищували або ув'язнювали на тривалий термін.

Після повернення до Ленінграда Тарле вдалося відновити наукову та викладацьку діяльність, хоча певні обмеження залишилися. Його праці 1930-х років містять істотну частку радянської фразеології та ідеологічних штампів як свого роду плату за можливість продовжувати займатися улюбленою справою. Попри це конфронтація Тарле з офіційною марксистською школою тривала впродовж усього періоду сталінізму.

Наступна хвиля репресій 1937-1938 років фактично знищила більшість найталановитіших представників інтелігенції. Проте міжнародний авторитет Тарле знову врятував його від неминучої долі мільйонів репресованих. Попри

змушену лояльність, він залишався одним з небагатьох науковців світового рівня в тогочасному Радянському Союзі.

Отже, історія Євгенія Тарле демонструє складність існування інтелігенції за умов сталінського режиму. З одного боку, масові репресії знищили цілі покоління найталановитіших учених та митців. З іншого боку, поодиноким визначним постатям інколи вдавалося на межі фізичного виживання зберегти можливість займатися творчістю чи наукою. Проте це вимагало неабиякого компромісу та відмови від принципів. Доля Тарле показує, наскільки руйнівним було втручання ідеології у науку за часів культу особи Сталіна. Найталановитіші інтелігенти мусили постійно лавірувати між вимогами правдивості та політичної кон'юнктури, що зрештою позначилося на об'єктивності багатьох праць радянського періоду. Водночас репресії стали вирішальним фактором у процесі становлення сталінської диктатури, оскільки зламали будь-який опір інтелектуальної еліти.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Абалихин Б.С., Дунаєський В.А. 1812 год на перекрестке мнений советских историков 1917–1987. М. : Наука. 1990. 243 с.
2. Анциферов Н. Из воспоминаний. Звезда. 1989. № 4. С. 117-165.
3. Артизов А. Н. Проблемы отечественной историографии в трудах учених старой школы в послеоктябрьский период. История СССР. 1988. № 6. С. 75-91.
4. Афанасьев К. Уроки Тарле. Учительская газета. 1975. 7 ноября.
5. Ахтамзян А.А. Академик Е.В, Тарле в МГИМО. Золотой фонд МГИМО. 2009. С. 287-293.
6. Баженов В.В. Биографический метод в научном творчестве акад. Е.В. Тарле. История и историки. М., 1973. С. 290-306.
7. Банера В. Є. Ретродосвід підготовки наукових кадрів у вищих закладах освіти: II пол. XIX – поч. XX ст. Режим доступу: <https://nvkogpi.ucoz.ua/vupysk1/benera.html?fbclid=IwAR34LcONerFaxTVaoTWKEnPCsFqw2h6XRKANDvysrs1IewiQolCхNrDjqnA>
8. Белозерская Л.Е. Так было ... Вестник АН СССР. 1989. № 9. С. 85-94.
9. Библиография печатных трудов академика Е.В. Тарле. Тарле Е.В. Сочинения. Т. 12. М., 1962. С. 486-515. 44
10. Богдашина О.М. Методологічні пошуки у ранніх працях Є.В. Тарле. Вісник Нац. техн. ун-ту «ХПІ» : зб. наук. пр. Темат. вип. : Актуальні проблеми історії України. Харків : НТУ «ХПІ». 2012. № 24. С. 143-150
11. Вірлич Є. Академік Тарле: слідами видатного вченого в Херсоні. Режим доступу: <https://kavun.city/articles/50745/akademik-tarleslidami-vidatnogo-vchenogo-v-hersoni?fbclid=IwAR1eGLpMylTyVflvY1y6jkXAKgM1CX3nT2Mvp-j9RySXNWBI3hjq5eUDCM>

12. Вони творили історію бібліотеки. Режим доступу: <https://lib.kherson.ua/voni-tvorili-istoriyubiblioteki.htm?fbclid=IwAR3tNnyNpEozV3A4U3rS7o9w8R5bKYuzZNZjQeRnc5bZ2jJVffU9eQFVxQw>

13. Гуткина И.Т. Воспоминания Е.В. Тарле. Из литературного наследия академика Е.В. Тарле. М. 1981. С. 303-313.

14. Дурновцев В.И. Материалы академика Е.В. Тарле. Советские архивы. 1974. № 2. С. 64-69

15. Дурновцев В.И. Основные проблемы изучения жизни и творчества Е.В. Тарле. Историографический сборник. Вып. 6. 1977. С. 57-99.

16. Из литературного наследия академика Е.В. Тарле. М. 1981. 392 с.

17. Історія Академії наук України. 1918-1923. Документи і матеріали. К.: наукова думка, 1993. 375 с. 45

18. Київський національний університет імені Тараса Шевченка: Незабутні постаті: Євген Вікторович Тарле. Київ: Світ успіху, 2005. С. 213

19. Кранцфельд Я.Л. Рабочий день Евгения Викторовича Тарле. Из литературного наследия Е.В. Тарле. М. 1981. С. 316-328.

20. Куликова Л. Історичні уроки Є.В. Тарле. Вісник Національної академії наук України. 2005. № 12. С. 61-67. Режим доступу: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILE=&2_S21STR=vnanu_2005_12_9

21. Куликова Л. Про значення іноземних мов у розвитку історичної науки – минуле і сьогодення. Сучасні можливості для гуманітаріїв. Історія в рідній школі. К. 2017. № 10. С.15-19.

22. Лосиевский И.Я. Деятельность Е.В. Тарле в Тартуском университете. История и историки. М. 1978. С. 199-203

23. Матрос О. Соціально-виховні погляди Івана Васильовича Лучицького (1845–1918). Історія педагогіки в особах. 2012. № 2. С. 14-20.

24. Некрасов Г.А. Тарле – преподаватель и педагог. Из литературного наследия академика Е.В. Тарле. М., 1981. С. 313-315.
25. О поездке за границу профессора Тарле. О проф.. Тарле. Академия наук в решениях Политбюро ЦК РКП (б) – КПСС 1922-91/1992- 1952. М. 2000. С. 191-192. 46
26. Серебрякова Г. Историки. Литературная Россия. 1967. № 21. С. 10-11.
27. Таран Л.В. Французька, російська і українська історіографія (70-ті рр. ХІХ – поч. ХХІ ст.). Ніжин, 2009. 248 с.
28. Тарасенко О. Професор Іван Лучицький у спогадах Євгена Тарле. Історія України. Емінак: науковий щоквартальник. 2020. №4 (32). С. 61-69
29. Тарле Е.В. И.В. Лучицкий как универсальный преподаватель (1914).
30. Тарле Е.В. Сочинения. Т. 11. М. 1961. С. 407-410.
31. Тарле Е.В. И. В. Лучицкий. К 50-летию его научно-литературной деятельности. Тарле Е.В. Сочинения. Т. 11. М. 1961. С. 378-394.
32. Тарле Е.В. Континентальная блокада. Тарле Е.В. Сочинения. Т. 3. М. 1957. С. 12-263.
33. Тарле Е.В. Наполеон. Тарле Е.В. Сочинения. Т. 7. М. 1959. С. 13-408.
34. Тарле Е.В. Спогади про навчання в херсонській гімназії. Український історичний журнал. 1957. № 1. С. 130-133.
35. Чишко В. Біографічна традиція та наукова біографія історії і сучасності України. К. : БМТ, 1996. 238 с.
36. Ясь О.В. Тарле Євген Вікторович. Енциклопедія історії України: Т. 10: Т-Я. / Редкол.: В.А. Смолій (голова) та ін.; Інститут історії України НАН України. Київ: Наук. думка, 2013. С. 33.
37. Київський національний університет імені Тараса Шевченка : Незабутні постаті / [Авт.-упор. О. Матвійчук, Н. Струк ; Ред. кол.: В.В.

- Скопенко, О.В. Третяк, Л.В. Губерський, О.К. Закусило, В.І. Андрейцев, В.Ф. Колесник, В.В. Різун та ін.]. - Київ : Світ Успіху, 2005. - С. 213.
38. О. М. Мироненко. Тарле Євгеній Вікторович // Юридична енциклопедія : [у 6 т.] / ред. кол.: Ю. С. Шемшученко (відп. ред.) [та ін.]. — К. : Українська енциклопедія ім. М. П. Бажана, 1998—2004. — ISBN 966-749-200-1.
39. Erickson, Ann K. “E. V. Tarle: The Career of a Historian under the Soviet Regime.” *American Slavic and East European Review* 19, no. 2 (1960): 202–16. <https://doi.org/10.2307/3004191>.
40. Eugeniusz Tarle : historyk epoki napoleońskiej / Stanisław Wiśniewski. Warszawa : Państwowe Wydawnictwo Naukowe, 1983. 5/2018/62.
41. Український радянський енциклопедичний словник : [у 3 т.] / гол. ред. Бабичев Ф. С. — 2-ге вид. — К. : Голов. ред. УРЕ АН УРСР, 1987. — Т. 3 : Портулак — Б. — 736 с.
42. Віталій Абліцов «Галактика „Україна“. Українська діаспора: видатні постаті» — К.: КИТ, 2007. — 436 с.
43. Deutsche Nationalbibliothek Record #118801384 // Gemeinsame Normdatei — 2012—2016.
44. Bibliothèque nationale de France BNF: платформа відкритих даних — 2011.
45. Енциклопедія Брокгауз / Hrsg.: Bibliographisches Institut & F. A. Brockhaus, Wissen Media Verlag.

**КОДЕКС АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ
ЗДОБУВАЧА ВИЩОЇ ОСВІТИ ХЕРСОНЬКОГО
ДЕРЖАВНОГО УНІВЕРСИТЕТУ**

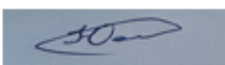
Я, Сахнюк Юрій Вікторович, учасник освітнього процесу Херсонського державного університету, **УСВІДОМЛЮЮ**, що академічна доброчесність – це фундаментальна етична цінність усієї академічної спільноти світу.

ЗАЯВЛЯЮ, що у своїй освітній і науковій діяльності **ЗОБОВ'ЯЗУЮСЯ**:

- дотримуватися:
 - вимог законодавства України та внутрішніх нормативних документів університету, зокрема Статуту Університету;
 - принципів та правил академічної доброчесності;
 - нульової толерантності до академічного плагіату;
 - моральних норм та правил етичної поведінки;
 - толерантного ставлення до інших;
 - дотримуватися високого рівня культури спілкування;
- надавати згоду на:
 - безпосередню перевірку курсових, кваліфікаційних робіт тощо на ознаки наявності академічного плагіату за допомогою спеціалізованих програмних продуктів;
 - оброблення, збереження й розміщення кваліфікаційних робіт у відкритому доступі в інституційному репозитарії;
 - використання робіт для перевірки на ознаки наявності академічного плагіату в інших роботах виключно з метою виявлення можливих ознак академічного плагіату;
- самостійно виконувати навчальні завдання, завдання поточного й підсумкового контролю результатів навчання;
 - надавати достовірну інформацію щодо результатів власної навчальної (наукової, творчої) діяльності, використаних методик досліджень та джерел інформації;
 - не використовувати результати досліджень інших авторів без використання покликань на їхню роботу;
 - своєю діяльністю сприяти збереженню та примноженню традицій університету, формуванню його позитивного іміджу;
 - не чинити правопорушень і не сприяти їхньому скоєнню іншими особами;
 - підтримувати атмосферу довіри, взаємної відповідальності та співпраці в освітньому середовищі;
 - поважати честь, гідність та особисту недоторканність особи, незважаючи на її стать, вік, матеріальний стан, соціальне становище, расову належність, релігійні й політичні переконання;
 - не дискримінувати людей на підставі академічного статусу, а також за національною, расовою, статевою чи іншою належністю;
 - відповідально ставитися до своїх обов'язків, вчасно та сумлінно виконувати необхідні навчальні та науково-дослідницькі завдання;
 - запобігати виникненню у своїй діяльності конфлікту інтересів, зокрема не використовувати службових і родинних зв'язків з метою отримання нечесної переваги в навчальній, науковій і трудовій діяльності;
 - не брати участі в будь-якій діяльності, пов'язаній із обманом, нечесністю, списуванням, фабрикацією;
 - не підроблювати документи;
 - не поширювати неправдиву та компрометуючу інформацію про інших здобувачів вищої освіти, викладачів і співробітників;
 - не отримувати і не пропонувати винагород за несправедливе отримання будь-яких переваг або здійснення впливу на зміну отриманої академічної оцінки;
 - не залякувати й не проявляти агресії та насильства проти інших, сексуальні домагання;
 - не завдавати шкоди матеріальним цінностям, матеріально-технічній базі університету та особистій власності інших студентів та/або працівників;
 - не використовувати без дозволу ректорату (деканату) символіки університету в заходах, не пов'язаних з діяльністю університету;
 - не здійснювати і не заохочувати будь-яких спроб, спрямованих на те, щоб за допомогою нечесних і негідних методів досягати власних корисних цілей;
 - не завдавати загрози власному здоров'ю або безпеці іншим студентам та/або працівникам.

УСВІДОМЛЮЮ, що відповідно до чинного законодавства у разі недотримання Кодексу академічної доброчесності буду нести академічну та/або інші види відповідальності й до мене можуть бути застосовані заходи дисциплінарного характеру за порушення принципів академічної доброчесності.

15.09.2020
(дата)

(підпис)

Сахнюк Юрій
(ім'я, прізвище)

